

Aan de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid en
de burgemeesters van Nederlandse gemeenten

cc. deelnemers Landelijke Regietafel (LRT)

Datum 4 maart 2022
Betreft Brief VluchtelingenWerk Nederland – Quickscan noodopvang
Ons kenmerk O.2.22-023.MK

VluchtelingenWerk Nederland
Postbus 2894
1000 CW Amsterdam
Telefoon (020) 346 72 00
Helpdesk (020) 346 72 50
Fax (020) 617 81 55
www.vluchtelingenwerk.nl
info@vluchtelingenwerk.nl

Geachte staatssecretaris, geachte burgemeesters,

“Ik heb het gevoel dat de rek er steeds meer uitgaat. Het niet hebben van ontspanningsmogelijkheden en het moeten afwachten, bovenop alle zorgen die de bewoners al hebben en zonder uitzicht wanneer er wat gaat gebeuren, valt de bewoners erg zwaar!”

Op dit moment wonen duizenden vluchtelingen en asielzoekers in noodopvanglocaties onder slechte humanitaire omstandigheden. Het is uw gezamenlijke verantwoordelijkheid om deze kwetsbare mensen, op de vlucht voor oorlog of vervolging, op een fatsoenlijke manier onder te brengen. Ondanks alle oproepen is er nog steeds geen oplossing die het sluiten van deze schadelijke vorm van opvang dichterbij brengt. We kunnen helaas niet anders dan constateren dat de gezamenlijke verantwoordelijkheid die u voor hen draagt, ondanks alle goede intenties en inzet, tot nu toe niet wordt waargemaakt.

De urgentie is groot omdat de tijdelijkheid van deze noodopvang op de achtergrond raakt en mensen te lang onder slechte en schadelijke omstandigheden verblijven. Zij raken wanhopig en uiten hun frustraties. Het is noodzakelijk om hen perspectief te bieden op een beter verblijf en over hun asielaanvraag. Daarnaast is er vanaf eind maart sprake van aflopende contracten, waardoor de vraag om opvangplekken opnieuw nijpend is. De komst van vluchtelingen uit Oekraïne maakt de urgentie alleen maar groter. Hoog tijd dus om de opvang en vervolghuisvesting grondig en structureel te verbeteren!

Bijgaand vindt u de tweede ‘quickscan noodopvang asielzoekers’ die een indruk geeft van de situatie op tal van noodopvang locaties. De leefomstandigheden blijken sinds onze vorige quickscan in december nauwelijks te zijn verbeterd. Het langdurige verblijf schaadt de mentale en fysieke gezondheid van de bewoners, in het bijzonder de kinderen. Sinds oktober vorig jaar worden deze mensen elke dag wakker in locaties die bedoeld waren als tijdelijke opvang. Maar nu, vier maanden later, begint het tijdelijke karakter te verdwijnen. Overeenkomsten met panden die niet geschikt zijn voor langdurige bewoning worden verlengd. En bewoners die eindelijk mogen verhuizen belanden van de regen in de drup: de noodopvang breidt zich alleen maar uit. Hun hoop op verbetering vervliegt en het vertrouwen in de samenleving, waarvan velen straks deel uit gaan maken, neemt af.

We zien dat er de afgelopen maanden in de eerste plaats is gezocht naar een oplossing voor het tekort aan opvangplekken. In de praktijk betekent het uitbreiden van de

opvangcapaciteit vooral meer nieuwe noodopvanglocaties. Dit verandert niets aan de schadelijke leefomstandigheden. Om een einde te maken aan de noodopvang is een doorbraak noodzakelijk. Het is daarbij belangrijk om te realiseren dat het grootste deel van de bewoners in de opvang uiteindelijk in Nederland zal mogen blijven. Structurele opvang in de vorm van kleinschalige opvangcentra gericht op participatie en integratie is nodig. Bovendien is ook voor degenen die uiteindelijk terug moeten keren het behoud van veerkracht belangrijk.

VluchtelingenWerk pleit voor kleinschalige opvanglocaties in woonwijken met een focus op veerkracht en participatie van asielzoekers in nauwe verbinding met de omgeving. Hierdoor zullen asielzoekers, vaker dan nu, al verblijven in of bij de gemeente waar ze na statusverlening zich kunnen vestigen. Dit kan door een langer termijnperspectief te hanteren en gericht toe te werken naar een stabiel en toekomstbestendig opvangsysteem. Hierin kan het Rijk actief sturen door het realiseren van een wettelijk kader in de vorm van een taakstelling opvang (analoog aan de gemeentelijke taakstelling huisvesting vergunninghouders), waarbij gemeenten en provincies deze wet uitvoeren via de Provinciale Regietafels. Elke arbeidsmarktregio zou een Regionale opvanglocatie (ROL) moeten kennen, die bestaat uit een hoofdlocatie en enkele kleinschalige satellietlocaties.

Gemeenten hebben hierin een cruciale rol. Zij moeten het nut en de noodzaak ervan inzien en uitdragen en concrete locaties voorstellen. Het Rijk moet hier ontvankelijk voor zijn en het mogelijk maken om kleinschalige locaties structureel en voor lange tijd in gebruik te nemen. Het COA geeft aan de komende maanden 8.000 nieuwe opvangplekken nodig te hebben. Met 50 gemeenten die bereid zijn om een kleinschalige locatie van 150 bewoners in te richten is deze opdracht concreet en haalbaar.

Tot het zover is, blijft de huidige noodopvang bestaan en zal verdere uitbreiding in de praktijk onontkoombaar zijn. Vandaar dat wij hieronder een aantal concrete aanbevelingen doen om de leefomstandigheden op korte termijn te verbeteren. VluchtelingenWerk denkt en werkt graag mee, zowel aan lange als korte termijn oplossingen.

Wat moet er gebeuren:

1. Uitbreiden van de reguliere asielopvang zodat de noodopvang zo snel mogelijk kan worden beëindigd. Bij voorkeur in de vorm van kleinschalige opvanglocaties en vooral in de regio's waar nu nog geen opvanglocaties zijn. Dit leidt tot een meer evenredige spreiding naar inwonertal. Met als uitgangspunt dat iedere asielzoeker wordt opgevangen in of bij de gemeente waar deze ook zal wonen indien een vergunning wordt verleend.
2. Sluiten van de grootschalige noodopvang in tenten en hallen, zo snel mogelijk en zeker voor kinderen. Voor de meivakantie moeten alle 250 kinderen met hun ouders overgeplaatst worden naar reguliere azc's en de gezinnen met een vergunning alvast verhuizen naar (tijdelijke) huisvesting in de gemeente.
3. Meer plekken in de reguliere asielopvang vrijmaken door:
 - actief statushouders te huisvesten en dus wegwerken van de achterstanden in de huisvestingstaakstelling;
 - het uitbreiden van de Hotel- en accommodatieregeling met gezinnen zodat ook zij

tijdelijk onderdak krijgen in afwachting van definitieve huisvesting in die gemeente;
– het voor asielzoekers (net als nu geldt voor statushouders) makkelijker mogelijk maken om tijdelijk bij familie en vrienden te verblijven.

4. Verbeteren van de leefomstandigheden in de noodopvang door:
 - actief bewoners te betrekken en serieus werk te maken van hun verzoeken;
 - het verstrekken van leef- en eetgeld aan alle bewoners waardoor zij zelf hun maaltijden kunnen bereiden; plaats zo nodig mobiele kookunits zodat mensen zelf kunnen koken;
 - actieve toeleiding tot psychische zorg en psychosociale ondersteuning;
 - goed functionerende wifi en zo nodig mobiele units bij wijze van Open Leercentrum;
 - het bieden van Nederlandse les en participatiemogelijkheden (binnen en buiten de locaties), een divers aanbod van activiteiten en gebruik van reguliere voorzieningen;
 - met de gemeente en organisaties te zorgen voor een aanbod in activiteiten;
 - bewoners actief toegang geven tot de arbeidsmarkt;
 - het wegwerken van achterstanden bij verstrekken van documenten en inschrijving in de BRP;
 - duidelijkheid te geven over de duur van het verblijf.

5. Voorkomen van meer noodopvang door de wachttijden in de asielprocedure weg te werken en asielzoekers duidelijkheid te bieden over het verloop van hun asielprocedure.

Wij doen een beroep op uw verantwoordelijkheid en vragen u zich hard te maken voor een snelle verbetering van de leefomstandigheden zodat er weer sprake kan zijn van een menswaardige opvang voor alle asielzoekers in Nederland. En daarnaast om in te zetten op een duurzaam en structureel opvangsysteem dat toekomstbestendig is door deze met kwalitatief goede, kleinschalige opvang uit te breiden. Dit is in het belang van allereerst de asielzoekers, omdat zij hierdoor minder gezondheidsschade oplopen die het latere integratieproces belemmert. Maar ook van de omwonenden en het maatschappelijk draagvlak voor humane opvang onder het algemene publiek.

We beseffen dat er een groot beroep wordt gedaan op vooral gemeenten. De waarschijnlijke komst van ook vluchtelingen uit Oekraïne vraagt om constructieve en snelle concrete inzet voor hen die er al zijn, ook met het oog op zij die nog zullen komen.

Met vriendelijke groet,

Frank Candel
Bestuursvoorzitter VluchtelingenWerk Nederland